

Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка
Факультет оркестрових інструментів
Кафедра скрипки

Дипломне дослідження на здобуття ступеня «Бакалавр»
на тему:

**МУЗИЧНА ПЕДАГОГІКА ДЛЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО
ВІКУ В КОНТЕКСТІ СИСТЕМ ШІНІЧІ СУЗУКІ ТА COLOURSTRINGS**

Виконавець: студент 4 курсу
денної форми здобуття освіти
профілізації «Скрипка»
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ЛУК'ЯНОВА Дар'я Андріївна

Науковий керівник:
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри скрипки
ПОСЛАВСЬКА Наталія Павлівна

Рецензент:
доктор філософії PhD
доктор педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри,
АНДРЕЙКО Оксана Іванівна

Львів – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКИХ НАВИЧОК У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРИ НА СКРИПЦІ	6
1.1. Психолого-педагогічні аспекти музичного навчання	6
1.2. Формування виконавських навичок у гри на скрипці.....	6
1.3. Методика викладання гри на скрипці у початкових класах мистецьких шкіл.....	7
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА COLOURSTRINGS	9
2.1. Методика Colourstrings як педагогічна система	9
2.2. Основні принципи методу Colourstrings	10
2.3. Структура навчання у системі Colourstrings.....	11
2.4. Навчальні матеріали Colourstrings.....	12
2.5. Колір як основа системи Colourstrings	13
2.6. Інтеграція вокалу, ритму та гри.....	14
2.7. Роль ігрових елементів у навчальному процесі.....	15
2.8. Участь батьків у навчанні за методикою Colourstrings	15
2.9. Зв'язок методики Colourstrings з підходами Кодая та Орфа.....	16
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНЕ ВТІЛЕННЯ МЕТОДИКИ COLOURSTRINGS У НАВЧАННІ ГРИ НА СКРИПЦІ	18
3.1. Початковий етап навчання: ознайомлення з інструментом.....	18
3.2. Формування музичних навичок через гру	18
3.3. Інтеграція гри на скрипці з теоретичними знаннями	19
3.4. Реакція учнів та ефективність підходу.....	19
РОЗДІЛ 4. МЕТОДИКА ГРИ НА СКРИПЦІ СУЗУКІ	20
4.1. Застосування методу Сузукі у ранньому навчанні гри на скрипці	20
4.2. Порівняльне дослідження методики Сузукі і традиційного підходу до викладання гри на скрипці	21
4.3. Роль батьків у методиці Сузукі	22

4.4. Вплив навчання за методом Сузукі на розвиток слухових навичок у юних скрипалів	23
4.5. Порівняльна характеристика методик	25
ВИСНОВКИ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	28
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Сучасний розвиток музичної педагогіки зумовлює необхідність пошуку ефективних методик навчання, що забезпечують всебічний розвиток творчого потенціалу дітей. Особливого значення набувають інноваційні підходи до початкового навчання гри на скрипці, які поєднують технічне опанування інструментом із розвитком музичності, слуху та емоційного сприйняття.

У цьому контексті надзвичайно важливими є дві відомі педагогічні системи: методика Colourstrings, розроблена Гезою Зілвеєм, та методика Шинічі Сузукі. Обидві методики орієнтовані на ранній вік учнів, забезпечують емоційно комфортне навчальне середовище та акцентують увагу на гармонійному розвитку особистості.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного вивчення інноваційних підходів до навчання гри на скрипці, аналізу їхньої ефективності та можливостей практичного застосування в сучасній мистецькій освіті України.

Мета роботи - дослідити особливості методик Colourstrings і Сузукі у навчанні гри на скрипці, порівняти їх принципи та визначити перспективи використання цих підходів у початковій музичній освіті.

Об'єкт дослідження - сучасна скрипкова педагогіка для дітей молодшого шкільного віку

Предмет дослідження - педагогічні засоби та методичні особливості систем Colourstrings і Suzuki в навчанні скрипалів-початківців.

Завдання дослідження:

- визначити історичні передумови виникнення методик Colourstrings і Сузукі.
- охарактеризувати основні принципи, структуру та навчальні матеріали обох систем.
- проаналізувати переваги та недоліки кожної методики.

- здійснити порівняльний аналіз методик Colourstrings і Сузукі.
- визначити можливості практичного застосування в сучасних мистецьких школах.

Наукова новизна полягає у систематизації матеріалу щодо методик Colourstrings та Сузукі та спробі окреслити їх перспективне застосування в умовах сучасної української музичної освіти.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання методичних рекомендацій під час викладання у мистецьких школах, а також при підготовці фахівців з педагогіки струнних інструментів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКИХ НАВИЧОК У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРИ НА СКРИПЦІ

1.1. Психолого-педагогічні аспекти музичного навчання

Навчання гри на музичних інструментах, зокрема на скрипці, потребує врахування психологічних особливостей учнів, їхнього віку, індивідуального розвитку та емоційного стану. В основі успішного формування виконавських навичок лежить гармонійне поєднання технічної підготовки, музичного сприймання та мотивації до занять. Дослідження у галузі педагогіки музики свідчать, що розвиток емоційно-чуттєвої сфери є важливою умовою ефективного навчального процесу.

Особливу увагу в початковому навчанні слід приділяти створенню комфортної, позитивної атмосфери, де дитина не боїться помилятися й охоче експериментує зі звуком. Саме така атмосфера сприяє зниженню тривожності та розвитку інтересу до музики. Використання візуальних образів, гри, казкових сюжетів і кольорів активізує пізнавальні процеси дитини, зокрема уяву, слухову пам'ять та концентрацію [9].

Успішність початкового етапу опанування скрипки великою мірою залежить і від особистості викладача: його педагогічної гнучкості, емпатії, здатності адаптувати матеріал під кожного учня. Викладач має виступати не лише як технічний наставник, а як творчий провідник, який відкриває світ музики в ігровій формі, використовуючи прийоми, що відповідають психофізіологічному рівню розвитку дитини [2].

1.2. Формування виконавських навичок у грі на скрипці

Формування виконавських навичок у процесі навчання гри на скрипці є поетапним і комплексним процесом, що передбачає розвиток технічної вправності, музичної виразності та слухового контролю. Важливо, щоб дитина з

перших занять отримувала чітке розуміння звукової якості, положення тіла та координації рухів.

Основу навичок складає розвиток моторики обох рук: ліва рука повинна бути гнучкою та вільною для переміщення по грифу, а права - забезпечувати пластичний рух смичка. Робота над поставою, рівновагою тіла та диханням має велике значення вже з початку навчання, оскільки це формує стійкий фундамент для подальшого технічного зростання.

Навчальний процес потребує системності: кожен новий елемент вводиться поступово, спираючись на вже засвоєний матеріал. Поступове ускладнення завдань дозволяє розвивати як дрібну моторику, так і музичне мислення. Технічна робота має бути тісно поєднана з художньою, щоб учень не втрачав інтересу та бачив емоційну мету виконання.

Провідне місце займає слухове сприйняття: учень має навчитися чути себе й оцінювати якість звуку. Для цього викладач стимулює самостійне мислення, аналіз, порівняння звучання та пошук бажаного результату. Такий підхід сприяє розвитку не тільки технічної бази, а й творчої індивідуальності виконавця [13].

1.3. Методика викладання гри на скрипці у початкових класах мистецьких шкіл

Навчання гри на скрипці в початковій ланці мистецької школи потребує особливої уваги до індивідуальних особливостей кожної дитини та послідовного формування основних музичних і технічних навичок. Педагогічна стратегія в цей період має бути спрямована на формування позитивного ставлення до занять, розвиток інтересу до інструменту й створення міцного базису для подальшого музичного зростання.

На першому етапі важливо навчити учня правильному положенню корпусу, рук, а також ознайомити його з елементарними прийомами гри. Особливу роль відіграє формування стабільної інтонації, чистоти звуку та

правильного використання смичка. Робота над ритмом, динамікою та артикуляцією повинна інтегруватися в навчальний процес з перших уроків.

Методика викладання повинна спиратися на принцип поступового ускладнення завдань: від простих мелодій до більш складних творів, що вимагають технічної точності й виразності. Практика показує, що успішне опанування скрипкової гри залежить від чіткого поєднання теоретичного матеріалу з практичними вправами, а також від створення доброзичливої, емоційно сприятливої атмосфери на уроці.

Не менш важливо забезпечити зв'язок із сольфеджіо, загальним музичним розвитком та ансамблевою практикою. Усе це сприяє глибшому розумінню музики й формуванню повноцінного виконавця, здатного не лише відтворити нотний текст, а й передати його емоційний зміст [1].

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА COLOURSTRINGS

2.1. Методика Colourstrings як педагогічна система

Педагогічна концепція Colourstrings, розроблена скрипалем і викладачем Гезою Зілвеєм разом із братом Чаба, є унікальною системою навчання, що поєднує в собі візуальні, слухові та моторні аспекти музичного розвитку дитини. Ця методика базується на ідеї цілісного формування музиканта з раннього віку, де важливу роль відіграє не лише технічне опанування інструментом, а й внутрішнє музичне чуття.

Ключовим елементом системи є використання кольору як інструмента для полегшення сприйняття музичних понять. Завдяки кольоровому кодуванню струн, нот, ритмів та позицій, діти легше орієнтуються в матеріалі, швидше запам'ятовують, краще концентрують увагу та відчують музику як органічну частину свого досвіду. Візуальні елементи стають своєрідними «містками» до розуміння абстрактних понять.

Методика Colourstrings має гнучку структуру й дозволяє адаптувати навчальні завдання до індивідуальних потреб кожного учня. Вона охоплює не лише гру на інструменті, а й розвиток слуху, ритмічних відчуттів, музичної пам'яті та імпровізаційних навичок. Такий комплексний підхід сприяє гармонійному розвитку особистості дитини, забезпечуючи не тільки технічну підготовку, а й музичну самореалізацію [2].

Особливістю методики є також тісний зв'язок з педагогічними ідеями Золтана Кодая, що підкреслює важливість вокальної практики, гри в ансамблі та слухового сприймання як основ музичного виховання. Таким чином, Colourstrings є не просто системою навчання гри на скрипці, а цілісною педагогічною філософією, що спрямована на розкриття творчого потенціалу дитини [1].

2.2. Основні принципи методу Colourstrings

Метод Colourstrings базується на кількох ключових засадах, що формують його педагогічну унікальність та ефективність у роботі з дітьми. Перш за все, система орієнтована на природний розвиток музичних здібностей, де кожен крок у навчанні ґрунтується на логічній послідовності та поступовому ускладненні матеріалу.

Одним із центральних принципів є впровадження кольору як інструменту навчання. Наприклад, кожна струна має свій колір, що дозволяє учню швидко орієнтуватися на грифі інструмента та краще запам'ятовувати звуки. Кольорове кодування також застосовується у нотному записі, що робить його доступним навіть для наймолодших учнів, які ще не знайомі з традиційною нотацією [15].

Іншим важливим принципом є активне використання співу, що впливає з підходу Золтана Кодая. Перед тим, як зіграти фразу на скрипці, учень її співає, що допомагає розвинути слух, інтонацію та внутрішнє музичне уявлення. Таким чином, технічне виконання завжди пов'язане з музичним змістом [1].

Методика також акцентує увагу на грі в ансамблі з перших етапів навчання. Це не лише розвиває почуття ритму, гармонії та координації, а й формує соціальні навички, важливі для музиканта. У процесі навчання діти поступово привчаються до роботи в колективі, вчаться слухати себе та інших.

Ще одним принципом є надання дитині максимально комфортного простору для самовираження. Завдання побудовані так, щоб учень не лише виконував інструкції, а й мав змогу експериментувати, імпровізувати, створювати власні музичні ідеї. Це сприяє не лише глибшому засвоєнню матеріалу, а й формуванню стійкої мотивації до занять музикою [2].

Завдяки такому підходу Colourstrings дозволяє поєднати системність академічної освіти з творчою свободою, перетворюючи процес навчання на гру, яка розвиває і надихає.

2.3. Структура навчання у системі Colourstrings

Навчальний процес за методикою Colourstrings організований у вигляді послідовної системи, що поступово вводить учня у світ скрипкової гри. Програма розроблена так, щоб охопити всі ключові аспекти музичного розвитку - від елементарного сприймання до складних технічних навичок.

Заняття розпочинаються з ознайомлення з інструментом у невимушеній формі. Діти вчаться правильно тримати скрипку та смичок, виконують прості ритмічні вправи без використання нот. Основну увагу на першому етапі приділено слуховому розвитку, ритміці та інтонуванню. Уже на цьому рівні вводиться спів, що допомагає формувати інтонаційне мислення та закладає базу для подальшого навчання [8].

Наступні етапи поступово вводять ноти, кольорову нотацію та гру на відкритих струнах. Особливістю методу є те, що кожен новий елемент подається в ігровій формі, часто у супроводі казкових образів, малюнків чи оповідок. Це створює атмосферу творчості та зацікавлення. Діти з легкістю запам'ятовують нові поняття, адже вони пов'язані з яскравими візуальними та емоційними враженнями.

У міру просування складність матеріалу зростає: вводиться гра на різних струнах, рух смичка в різних напрямках, з'являються перші позиції, подвійні ноти, зміна ритмів і метрів. Попри це, структура зберігає послідовність, не перевантажуючи дитину. Кожен новий рівень логічно впливає з попереднього, що дає змогу розвиватися без стресу.

Особлива увага приділяється ансамблевій грі. Уже з перших років учні мають змогу грати в дуетах, тріо чи більших колективах. Такий підхід формує вміння слухати інших, відчувати ритм і гармонію, а також сприяє соціальній адаптації [13].

Таким чином, структура методики Colourstrings побудована з урахуванням як педагогічних, так і психологічних потреб дитини, що дозволяє забезпечити гармонійний розвиток як музичних, так і особистісних якостей.

2.4. Навчальні матеріали Colourstrings

Методична система Colourstrings має власний комплект навчальних посібників, які тісно пов'язані з її філософією. Матеріали розроблені братами Гезою та Чабоею Зілвей і охоплюють усі ключові етапи музичного навчання - від перших знайомств зі звуками до впевненого читання нот і гри в ансамблі.

Головною особливістю цих посібників є використання кольорової графіки. Кожна струна має свій колір: зелену, червону, жовту або синю, що дозволяє дітям легко орієнтуватися в нотному тексті, навіть якщо вони ще не освоїли традиційної нотації. Такий підхід знижує бар'єр входження у світ музики, роблячи процес навчання доступним навіть для дошкільнят.

У серії «Violin ABC» (абетка для скрипки) навчальні посібники подають матеріал поетапно, починаючи з ритмічних вправ, співу та гри на відкритих струнах. Поступово вводяться ноти, нові ритмічні структури, позиції та технічні прийоми. Завдяки використанню казкових ілюстрацій, віршів та пісень навчання проходить у формі гри, що підтримує інтерес дитини та сприяє емоційному залученню [13].

Крім основних зошитів, методика включає додаткові матеріали: зошити для розвитку слуху, вправи з ритміки, пісенники та партитури для ансамблевої гри. Це дозволяє формувати музичне мислення комплексно - через гру, спів, аналіз та слухові спостереження [8].

Також важливо, що навчальні матеріали враховують індивідуальні особливості розвитку кожної дитини. Педагог має змогу адаптувати темп і послідовність вивчення відповідно до рівня підготовки учня, що робить систему універсальною.

Загалом, навчальні ресурси Colourstrings - це не просто підручники, а повноцінна система музичного виховання, яка базується на інноваційному підході, творчості та розумінні дитячої психології.

2.5. Колір як основа системи Colourstrings

Однією з ключових складових методики Colourstrings є застосування кольору як основного елементу для візуалізації музичних понять. Саме колір у цій системі слугує містком між абстрактним світом музики та конкретним, візуально доступним для дитини сприйняттям.

У методиці кожна скрипкова струна має відповідний колір - наприклад, струна G позначається зеленим, D - червоним, A - жовтим, а E - синім (див. *Приклад 1.*) [13]

Співвідношення між кольором та звуком було визначено шляхом психологічного дослідження. Звук і колір стимулюють емоції. Поєднавши колір і звук можна збільшити вплив на емоційну сферу дитини і пробудити інтерес до мистецтва та музики.

Такий колірний код застосовується як у нотному записі, так і в дидактичних матеріалах. Це дозволяє учневі з перших занять інтуїтивно запам'ятовувати розташування звуків, орієнтуватися на грифі та краще засвоювати просторове мислення, що надзвичайно важливо для струнних інструментів.

Кольори у методиці виконують і ще одну важливу функцію - вони допомагають уникнути перевантаження абстрактною інформацією. Дитина сприймає кольорові символи легше, ніж чорно-білі графічні ноти. У результаті нотне письмо не викликає страху чи скутості, а навпаки - сприймається як цікава та зрозуміла мова.

Такий підхід є особливо ефективним у роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку, які ще не повністю опанували навички читання. Завдяки кольорам, вони мають змогу «прочитати» музику навіть без глибокого знання нотації, що забезпечує ранній доступ до гри на інструменті.

Окрім кольору струн, в системі Colourstrings також використовуються кольорові позначення для ритмічних елементів, позицій пальців, акцентів тощо.

Таким чином, колір не лише допомагає запам'ятати місце звуку, а й структурує ритмічну і мелодійну організацію твору.

Використання кольору в цій методиці - це не просто візуальний інструмент, а продуманий педагогічний хід, який спрощує сприйняття складних музичних понять і водночас розвиває асоціативне мислення, творче бачення та музичну інтуїцію.

2.6. Інтеграція вокалу, ритму та гри

Одна з головних особливостей методики Colourstrings полягає в тісному поєднанні співу, ритмічного відчуття та гри на інструменті. Цей триєдиний підхід допомагає учневі комплексно опанувати музику, розвиваючи не лише технічні навички, а й музичне мислення загалом.

Навчання починається з вокального засвоєння мелодій - дитина спочатку співає пісні, що відповідають її рівню розвитку. Згодом ці самі мелодії вона відтворює на скрипці. Така послідовність дозволяє уникнути механічного заучування нот, адже учень спершу засвоює мелодію на слух, а потім переносить її на інструмент. Це сприяє формуванню внутрішнього слуху та музичної інтуїції [8].

Ще один важливий компонент - ритм. Ритмічні вправи вводяться за допомогою гри, руху і спеціальних ритмічних фраз, які легко запам'ятовуються. Використання ритмоскладів (на кшталт "та", "ті-ті", "та-а") робить ритмічну структуру доступною та зрозумілою навіть для найменших. Учень не просто рахує ритм, а переживає його тілом, що формує глибше відчуття музичного пульсу.

Поєднання цих трьох складових - співу, ритму і гри - дає змогу досягнути більш природного та цілісного засвоєння музичного матеріалу. Дитина не відчуває бар'єру між слуханням, виконанням та нотним записом - усе це для неї частини одного музичного процесу. Крім того, такий підхід відповідає природному способу пізнання дитини: через дію, гру і емоційне сприйняття [2].

Завдяки інтеграції вокалу, ритміки та гри, методика Colourstrings формує стійкий фундамент для подальшого розвитку виконавських і слухових навичок, а також сприяє гармонійному музичному становленню юного скрипаля.

2.7. Роль ігрових елементів у навчальному процесі

Ігровий підхід - одна з ключових складових методики Colourstrings, що робить її особливо привабливою для дітей молодшого віку. Навчання подається в доступній, емоційно насиченій формі, де кожне заняття перетворюється на захопливу гру, а не на сухе тренування.

Головна мета такої побудови занять - створити позитивне ставлення до процесу навчання. За рахунок використання казкових образів, кольорів, пісенок та візуальних елементів (зокрема, кольорових струн), дитина емоційно залучається до гри, що значно підвищує її мотивацію. Маленький учень почувається дослідником, відкриваючи нові звуки, ритми та мелодії у приємному, безпечному середовищі [9].

Кожен етап навчання оформлений як гра з конкретною метою. Наприклад, вивчення нових нот або позицій супроводжується вигаданими персонажами чи короткими історіями, які допомагають дитині уявити звук як частину сюжету. Таке емоційне залучення створює міцні асоціативні зв'язки та покращує запам'ятовування.

Ігровий метод також допомагає зняти страх перед інструментом або помилками. Діти охоче повторюють вправи, адже не відчують тиску - для них це частина гри. У такий спосіб формуються навички самостійності, уваги, координації та впевненості у своїх силах [2].

Таким чином, гра в методиці Colourstrings - це не просто спосіб розваги, а важливий дидактичний інструмент, що забезпечує ефективність навчального процесу, роблячи його природним і приємним для дитини.

2.8. Участь батьків у навчанні за методикою Colourstrings

Однією з особливостей методики Colourstrings є активне залучення батьків у процес навчання дитини. Це не просто додатковий компонент, а важлива складова, яка значною мірою впливає на успішність засвоєння матеріалу.

Навчання гри на скрипці потребує регулярності, підтримки та сприятливого емоційного клімату. У ранньому віці діти ще не здатні до повністю самостійного опанування складних навичок, тож підтримка дорослих - надзвичайно важлива. Методика заохочує батьків бути присутніми на заняттях, спостерігати, запам'ятовувати прийоми роботи викладача, аби мати змогу якісно підтримувати дитину під час домашніх занять.

Батьки виступають як спостерігачі та партнери в процесі навчання, поступово стаючи провідниками музичного розвитку своєї дитини. Вони отримують рекомендації щодо організації занять вдома, способів мотивації та правильного ставлення до помилок і труднощів [2].

Такий підхід сприяє створенню тісного емоційного зв'язку між дитиною та батьками, що позитивно позначається на її впевненості й бажанні вчитися. Крім того, батьки самі краще розуміють складність процесу навчання і вчать терплячості та підтримці.

Отже, участь батьків у навчанні за методикою Colourstrings - це не лише інструмент контролю, а й потужний ресурс підтримки, що допомагає дитині розкрити свої музичні здібності у сприятливому середовищі.

2.9. Зв'язок методики Colourstrings з підходами Кодая та Орфа

Методика Colourstrings не виникла у вакуумі - вона тісно пов'язана з провідними європейськими системами музичного виховання XX століття, зокрема з методичними концепціями Золтана Кодая та Карла Орфа.

Основи цієї методики значною мірою спираються на ідеї Кодая, особливо у підході до розвитку слуху, вокальної практики та ритмічного чуття. Як і у системі Кодая, у Colourstrings важлива роль належить співу - через вокальне відтворення діти легше сприймають мелодію, ладову організацію й інтонаційні

нюанси. Крім того, Colourstrings використовує ручні знаки (solmization hand signs), розроблені Кодасем, що сприяють формуванню внутрішнього слуху й розумінню висотності (див. *Приклад 2.* та *Приклад 3.*) [1] [2]

У свою чергу, вплив Карла Орфа проявляється у використанні гри як природного засобу навчання. Орієнтація на емоційне сприйняття, імпрровізацію, ритмічні вправи та елементи тілесної активності є спільними рисами обох методик. Colourstrings також активно залучає гру на уявному інструменті, рухи тіла та ритмічні вправи для глибшого засвоєння музичного матеріалу.

Таким чином, методика Colourstrings гармонійно поєднує кращі напрацювання систем Кодая й Орфа, адаптуючи їх під потреби навчання гри на струнних інструментах, зокрема скрипці. Вона не просто наслідує їх ідеї, а інтегрує їх у власну концепцію, створюючи цілісну і логічну структуру розвитку дитини як музиканта.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНЕ ВТІЛЕННЯ МЕТОДИКИ COLOURSTRINGS У НАВЧАННІ ГРИ НА СКРИПЦІ

Методика Colourstrings вже давно довела свою ефективність на практиці - як у скандинавських країнах, так і в міжнародному контексті. У цьому розділі розглянемо основні етапи її застосування у навчанні дітей гри на скрипці, звертаючи особливу увагу на специфіку подачі матеріалу, організацію занять та реакцію учнів на такий підхід.

3.1. Початковий етап навчання: ознайомлення з інструментом

У першому етапі особлива увага приділяється формуванню у дитини довіри до інструмента. Учням дозволяється досліджувати скрипку у формі гри: вони торкаються струн, вивчають її частини, грають на «уявній» скрипці. Це створює природний емоційний контакт з інструментом без страху чи напруги.

Використовується багато творчих і рухових вправ. Наприклад, діти зображують скрипаля з уявною скрипкою - так формується правильна постава без примусу. Колірні позначки на струнах одразу вводять елемент наочності та дають змогу візуально орієнтуватися в просторовому розміщенні звуків [2].

3.2. Формування музичних навичок через гру

Наступним етапом є розвиток базових музичних умінь - ритму, слуху, інтонації. Тут активно використовуються пісні, ритмічні вправи, рухливі ігри. Спів є невід'ємною частиною занять, адже саме вокальне відтворення допомагає формувати внутрішній слух.

Ноти подаються у кольоровому вигляді: кожен звук має свій колір, а лінії нотного стану - різні товщини. Це допомагає уникнути перевантаження складною символікою і зосередитись на музичному сенсі.

Робота над ритмом супроводжується плесканням, крокуванням, рухами рук. Це дозволяє учням краще відчувати структуру музичного часу [8].

3.3. Інтеграція гри на скрипці з теоретичними знаннями

Colourstrings від початку поєднує практику гри з елементами музичної теорії, але робить це у прихованій, неформальній формі. Наприклад, вивчення ладів відбувається через мелодії, які учень уже вміє співати, а нотне письмо вводиться поступово, через кольори та образи.

Геза Зілвей наголошував, що дитина має «відчути» музику, а не просто механічно її відтворювати. Тому в методиці немає місця сухим вправам - усе подається у вигляді історій, персонажів, ситуацій, що активізують уяву дитини [13].

3.4. Реакція учнів та ефективність підходу

Спостереження за дітьми, які навчаються за Colourstrings, демонструють, що вони значно швидше розвивають почуття ритму, інтонації та музичної форми. Навчання відбувається у невимушеній, ігровій атмосфері, що дозволяє зменшити стрес і підвищити мотивацію.

Особливо вражає здатність навіть найменших учнів орієнтуватися у просторовій схемі гри на скрипці завдяки кольоровим позначенням. Вони не бояться нот, бо з самого початку сприймають їх як зрозумілі символи, а не як абстрактні позначення.

РОЗДІЛ 4. МЕТОДИКА ГРИ НА СКРИПЦІ СУЗУКІ

4.1. Застосування методу Сузукі у ранньому навчанні гри на скрипці

Одним із теоретичних підґрунтів методики навчання гри на скрипці за системою Сузукі є філософські положення, викладені у книзі "Виховані любов'ю" (*Nurtured by Love*). У цьому творі Шинічі Сузукі детально розкриває свої педагогічні погляди на розвиток музичних здібностей у дітей [11].

Методика Шинічі Сузукі, відома як "метод рідної мови", успішно використовується для раннього розвитку музичних навичок у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Основною ідеєю є твердження, що здатність до гри на музичному інструменті не є вродженою, а формується за допомогою навколишнього середовища, так само, як формується здатність говорити рідною мовою.

Одним із центральних аспектів застосування методу Сузукі є створення насиченого музичного середовища ще до початку формального навчання. Діти слухають записи творів, які згодом опановуватимуть на скрипці, що дозволяє їм сформувати уявлення про звучання, ритм та фразування на інтуїтивному рівні. Таким чином, слухання стає фундаментом для розвитку музичної пам'яті й слухових навичок.

Навчання починається з простих вправ, що передбачають імітацію звуків і рухів. На ранніх етапах ноти не використовуються: дитина грає мелодії на слух, повторюючи те, що чує від викладача або з аудіозапису. Такий підхід дозволяє зняти бар'єр між слуханням і відтворенням музики, формуючи природне, невимушене музичне мислення [6].

Методика Сузукі підкреслює важливість позитивної емоційної атмосфери під час навчання. Успіхи учня заохочуються, а труднощі сприймаються як частина природного процесу розвитку. Такий підхід сприяє формуванню внутрішньої мотивації, знижує рівень тривожності та допомагає зберігати інтерес до занять.

Не менш важливою є участь батьків у навчальному процесі. Вони повинні бути присутніми на уроках, допомагати дитині вдома, забезпечуючи регулярність практики та емоційну підтримку. Батьки виступають не як контролюючі особи, а як партнери у навчанні, що розділяють з дитиною її музичну подорож [3].

Таким чином, застосування методу Сузукі у ранньому віці дозволяє створити умови для гармонійного розвитку слуху, моторних навичок і музичного мислення дитини, що у подальшому стає міцною основою для професійного навчання гри на скрипці.

4.2. Порівняльне дослідження методики Сузукі і традиційного підходу до викладання гри на скрипці

Методика Сузукі і традиційна система навчання гри на скрипці суттєво відрізняються за своїми підходами до формування музичних навичок у дітей. У даному дослідженні порівнюються принципи організації навчального процесу, методи розвитку технічних умінь та музичності учнів у рамках обох систем.

Основною відмінністю є те, що у методиці Сузукі наголос робиться на розвиток слухового сприйняття та інтуїтивного відтворення музики ще до ознайомлення з нотною грамотою. Діти вчаться грати мелодії на слух, що дозволяє їм із самого початку формувати гнучкий музичний слух і природне відчуття ритму та інтонації. Нотна грамота вводиться лише після того, як учень оволодіє базовими навичками слухового відтворення і гри.

Традиційний підхід, натомість, передбачає раннє ознайомлення учня з нотним записом. Вже на перших етапах навчання велика увага приділяється правильному читанню нот, постановці рук та технічній точності виконання. Слухове сприйняття формується паралельно з технічними навичками, але не виступає першочерговим елементом.

Порівняння результатів навчання за обома методиками свідчить, що учні, які навчаються за системою Сузукі, демонструють вищий рівень інтонаційної

точності, краще відчуття музичної фрази та емоційної виразності на ранніх етапах розвитку. Їхня гра є більш "співочною" і природною, що обумовлено активним слуховим аналізом музичного матеріалу.

Учні, які проходять навчання за традиційною системою, зазвичай швидше опановують навички читання нот і можуть виконувати ширший репертуар у більш формалізованій нотній формі на початкових етапах. Однак інтонаційна якість та глибина музичного сприйняття можуть поступово формуватися пізніше і потребують додаткового розвитку.

Таким чином, обидві системи мають свої переваги і недоліки. Методика Сузукі є надзвичайно ефективною для розвитку музичного слуху, інтонаційної точності та емоційної виразності, тоді як традиційна система дозволяє швидше інтегрувати навички читання нот і базову технічну грамотність. Оптимальним шляхом у педагогічній практиці може бути комбіноване використання елементів обох підходів, що дозволить гармонійно розвивати як технічні, так і слухові навички молодого скрипаля.

4.3. Роль батьків у методиці Сузукі

Однією з унікальних особливостей методики Сузукі є активне залучення батьків до процесу музичного навчання дитини. Шинічі Сузукі вважав, що батьки відіграють вирішальну роль у створенні сприятливого середовища для розвитку музичних здібностей, так само як вони природно сприяють опануванню дитиною рідної мови.

За методикою Сузукі, батьки повинні бути не лише пасивними спостерігачами, а й активними учасниками процесу навчання. Перед початком занять батьків навчають основним навичкам гри на скрипці, елементам правильної постановки рук та принципам роботи зі смичком. Це дозволяє їм краще розуміти труднощі, з якими може стикатися дитина, та ефективніше допомагати їй вдома.

Під час уроків батьки присутні поруч, уважно спостерігаючи за роботою викладача, щоб у домашніх умовах мати змогу нагадувати дитині основні інструкції, підтримувати правильну техніку та сприяти регулярності практики. Таким чином, уроки перетворюються на спільну діяльність, що зміцнює емоційний зв'язок між батьками та дітьми і формує у дитини позитивне ставлення до музики [10].

Крім технічної підтримки, батьки виконують важливу мотиваційну функцію. Вони заохочують дитину за найменший прогрес, допомагають їй переживати труднощі без страху перед помилками, створюють атмосферу успіху і підтримки. Похвала, визнання зусиль та спільна радість від досягнень сприяють формуванню у дитини віри у власні сили та внутрішньої мотивації до подальшого навчання.

Дослідження ефективності методики Сузукі показують, що діти, чиї батьки активно брали участь у процесі навчання, демонструють вищі результати у технічній та музичній підготовці, а також проявляють більшу емоційну стійкість та впевненість у собі [9].

Таким чином, участь батьків є невід'ємною складовою успіху у методиці Сузукі. Завдяки такій співпраці дитина отримує не лише технічні навички гри на скрипці, а й емоційну підтримку, що робить процес навчання природним, радісним та ефективним.

4.4. Вплив навчання за методом Сузукі на розвиток слухових навичок у юних скрипалів

Методика Сузукі послідовно спрямована на розвиток слухових навичок, що становить одну з її фундаментальних особливостей. В основі підходу лежить переконання, що слух - це основний канал засвоєння музики у дітей, подібно до того, як через слух вони опановують рідну мову ще до здобуття навичок читання та письма [5].

Одним із ключових елементів навчання є систематичне слухання музичних творів, які діти вивчають на заняттях. Постійне занурення у звучання якісної музики допомагає формувати внутрішній слух, інтуїтивне відчуття інтонації, ритму та музичної структури твору. Учні чують правильне виконання мелодій сотні разів ще до того, як намагаються їх зіграти самостійно, що сприяє глибокому засвоєнню музичного матеріалу на слуховому рівні.

На початкових етапах навчання за методом Сузукі учні не читають ноти - вони відтворюють музику, спираючись виключно на слух. Це дозволяє сформувати прямий зв'язок між слуховим образом музики та моторною активністю. Такий підхід суттєво розвиває відносний і навіть абсолютний слух у деяких дітей, а також покращує пам'ять, оскільки більшість творів учні запам'ятовують ще до початку їхнього формального вивчення [6].

Дослідження показують, що учні, які пройшли початковий етап навчання за методикою Сузукі, мають кращу точність інтонації під час гри на скрипці, швидше вловлюють ритмічні і мелодичні зміни та демонструють вищу здатність до імпровізації і творчого самовираження через інструмент.

Порівняльні дані свідчать, що слухові навички учнів, які навчалися за традиційними методиками, зазвичай розвиваються повільніше, оскільки на ранніх етапах основна увага приділяється візуальному читанню нотного тексту, а не слуховому аналізу [4].

Таким чином, методика Сузукі створює ідеальні умови для розвитку слухових навичок у дітей, забезпечуючи гармонійне поєднання слухового сприйняття, моторної координації та музичного мислення, що у майбутньому суттєво полегшує засвоєння складнішого репертуару та сприяє формуванню повноцінного музиканта.

4.5. Порівняльна характеристика методик

Критерій	Методика Colourstrings	Методика Suzuki
Концептуальна основа	Поєднання кольору, образів і гри для полегшення музичного навчання; опора на систему музичної освіти Золтана Кодая.	Навчання за аналогією до оволодіння рідною мовою: слухання, наслідування, поступове введення нотної грамоти.
Початковий етап навчання	Орієнтація на дошкільний вік із використанням кольорової графіки, казкових образів та пісень.	Початок навчання в ранньому віці (3–4 роки) через слухання музики, імітацію та емоційну підтримку без нотної грамоти.
Роль слуху	Слух важливий, однак акцент також на візуалізації музичних понять через колір та образи.	Центральна роль слуху: постійне слухання творів, гра на слух перед вивченням нот.
Введення нотної грамоти	Використання кольорових нот, поступовий перехід до традиційного запису через етап Musica Colorata.	Нотна грамота вводиться після засвоєння навичок слухового виконання; спочатку повністю на слух.
Роль батьків	Бажана участь батьків у підтримці навчання, однак менший акцент на їх активній участі у процесі.	Батьки є обов'язковими партнерами у навчанні: присутність на уроках, допомога вдома, мотивація дитини.
Типові навчальні матеріали	"Violin ABC" (A–D), серії "Singing Rascals", "Rhythm Rascals"; понад 300 народних пісень і дитячих мелодій.	Серія "Suzuki Violin School" (Books 1–10), що включає адаптовані класичні твори та народні пісні.
Формування технічних навичок	Через гру на гармоніках, пічкато, імпровізацію; акцент на розвиток моторики та інтонаційної чистоти через образи.	Через повторення слухових моделей, пізніше через поступове технічне ускладнення в ігровій формі.
Мотивація учнів	Використання образів, кольорів, казкових персонажів і творчих завдань для підвищення інтересу.	Постійна позитивна підтримка, похвала за зусилля, відсутність негативних оцінок.
Психолого-педагогічний підхід	Орієнтація на унаочнення і емоційне залучення через візуальні засоби.	Орієнтація на природний розвиток здібностей через слух, любов та позитивне емоційне середовище.
Головна мета навчання	Формування музичного мислення, інтуїції, творчої свободи та базових технічних навичок через інтегровану систему.	Виховання гармонійної, доброї, чуйної особистості через музику, а не тільки розвиток технічних умінь.

Методики Colourstrings та Сузукі мають багато спільного, оскільки обидві орієнтуються на ранній вік учнів і прагнуть створити максимально комфортне середовище для музичного розвитку дитини.

Основними спільними рисами є:

- ранній початок навчання (від 3–4 років).
- провідна роль слухання перед опануванням нотної грамоти.
- активна участь батьків у навчальному процесі.
- поєднання індивідуальних і групових занять.
- поступове, покрокове ускладнення матеріалу.
- позитивна атмосфера навчання, акцент на емоційний комфорт дитини.

Обидві системи спрямовані не лише на розвиток технічних навичок, а й на формування особистісних якостей - терплячості, посидючості, працьовитості.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було проаналізовано дві інноваційні методики початкового навчання гри на скрипці: Colourstrings Гези Зілвея та методику Шинічі Сузукі. Обидві системи мають високу педагогічну цінність та демонструють ефективність у формуванні музичних і виконавських навичок на початковому етапі навчання.

Методика Colourstrings базується на використанні кольору, візуальних образів і гри як провідних засобів розвитку музичних здібностей дитини. Її важливою особливістю є поетапне ускладнення навчального матеріалу, тісне поєднання вокальної, ритмічної та інструментальної діяльності, а також глибоке врахування психологічних особливостей дитячого сприйняття. Кольорове нотне письмо, опора на спів, рухові вправи та наочність сприяють легкому засвоєнню основ музичної грамоти та техніки гри на скрипці без надмірного напруження.

Практичні результати показали, що навчання за методикою Colourstrings суттєво підвищує мотивацію дітей, стимулює розвиток музичного мислення, слухових і ритмічних навичок, формує правильну поставу та емоційно збагачує виконання.

Методика Сузукі, у свою чергу, спирається на принцип опанування музики за аналогією з вивченням рідної мови: через слухання, наслідування та емоційне підкріплення. Основний акцент робиться на розвиток слуху, інтуїтивного відчуття музики та підтримку природної мотивації через створення позитивного емоційного середовища. Важливою складовою методики є активна участь батьків у навчальному процесі.

Порівняльний аналіз дозволяє зробити висновок, що обидві системи сприяють гармонійному розвитку музичних здібностей, хоча орієнтуються на різні сенсорні домінанти: методика Colourstrings особливо ефективна для дітей, які краще реагують на візуальні стимули, тоді як методика Сузукі оптимальна для учнів із розвиненим слуховим сприйняттям.

Інтеграція елементів обох методик може стати ефективною стратегією для оптимізації навчання гри на скрипці у сучасних мистецьких школах, дозволяє забезпечити всебічний розвиток музичності, технічних навичок і творчого потенціалу дитини, формуючи не лише грамотного музиканта, а й гармонійну особистість.

Таким чином, результати дослідження підтверджують актуальність використання обох методик у практиці початкової мистецької освіти та відкривають перспективи їх подальшого вивчення і впровадження у навчальні програми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Завалко К. В. Дитяча скрипкова педагогіка: інноваційний підхід : монографія. – Чернівці : ЦНТЕІ, 2011.. Система музичного виховання Золтана Кодая. // Музичний керівник. – 2012. – № 4. – С. 11–16.
2. Завалко К. В. Скрипкова методика Colourstrings для початківців. – Київ, Центр навчальної літератури, 2024.
3. Сузукі С. Виховані любов'ю: мистецтво виховання таланту / Пер. з англ. – Київ : Музична Україна, 2005. – 120 с.
4. Bigler C., Lloyd E. The Suzuki Violin Method: A Critical Study. – Suzuki Method International, 1976. – 105 p.
5. Hermann E. Shinichi Suzuki: His Speeches and Essays. – Alfred Publishing, 1990. – 160 p.
6. Huch K. M. A Comparative Study of the Suzuki and Traditional Methods of Teaching Beginning Violin. – Master's Thesis, University of Northern Colorado, 1997.
7. Kendall J. The Suzuki Violin Method in American Music Education: A Study of Adaptation and Application. – University of Illinois, 1966.
8. Mackenzie K. Ideas for Developing the Singing Rascals Songs. – 2010.
9. Piaget J. The Psychology of Intelligence. – London : Routledge and Kegan Paul, 1951.
10. Starr W. The Suzuki Violinist: A Guide for Teachers and Parents. – Alfred Music, 1976. – 88 p.
11. Suzuki S. Nurtured by Love: The Classic Approach to Talent Education. – Alfred Music, 1983. – 90 p.
12. Szilvay G. Pentatonic: Singing Rascals Exercise Books. – Helsinki : Fennica Gehrman, 2010.

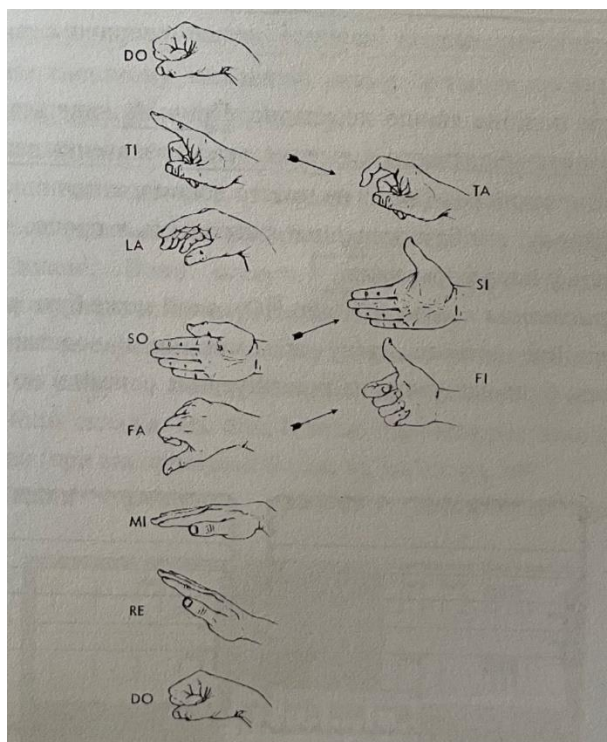
13. Szilvay G. Violin ABC Handbook for Teachers and Parents. – Helsinki : Fennica Gehrman, 2002.
14. Szilvay G. About Colourstrings in General. The East-Helsinki Music Institute.
Available: <http://www.ihmo.fi/strings/sivutenglanniksi/C5articles02.htm>.
15. Szilvay G. About Colourstrings in General. Colourstrings Official Website.
Available: <https://colourstrings.org/the-method/>.

ДОДАТКИ

Приклад 1.

Приклад 2.

Приклад 3.

